

Ekonomické dějiny filmu

Hospodářské dějiny existují jako tradiční odvětví historie. V oblasti filmové historie však byly hospodářské souvislosti po několik generací opomíjeny. Jak vyplývá z předchozích oddílů, věnovaných krizi konceptu velkých dějin a nové filmové historii, ekonomické a institucionální dějiny filmu se v posledních desetiletích dostávají do centra zájmu také progresivních filmových historiků.

Významnou prací, která bývá vnímána jako zakládající pro nové hospodářské dějiny filmu, je kniha Douglase Gomeryho a Roberta C. Allena *Film History. Theory and Practice*,¹ která pojímá kinematografii v celé šíři estetických, technologických, ekonomických a sociálních souvislostí.²

V kontextu ekonomických (hospodářských) dějin filmu je kinematografie zkoumána v celé šíři svého institucionálního zázemí filmového průmyslu a ekonomicko-politických faktorů. Filmový průmysl pak netvoří pouze sama výroba filmů, ale také obchod s filmem (distribuce) a samotné šíření filmu pro veřejnost v kinech nebo prostřednictvím dalších kanálů (exploatace). Nikoliv nevýznamným aspektem bývá legislativní a politické zázemí dané země a řada dalších faktorů, závislých na individuálním charakteru daných témat. Ekonomický historik filmu tak zkoumá např. cenové strategie jednotlivých firem, důvody úspěchu a neúspěchu jednotlivých producentů, možnosti jejich návratnosti v různých technologiích šíření, marketingové strategie, právní taktiky apod.

Základní metodou historika ekonomických dějin filmu je pečlivá práce s primárními a sekundárními prameny. Z primárních pramenů můžeme jmenovat např. účetní a jiné finanční doklady týkající se vzniku filmu a jeho využití, obchodní korespondenci, smlouvy, účetní doklady výrobní či distribuční firmy nebo kina, dokumentace ve věci udělení státních podpor, pojištění, patentních řízení apod. Ze sekundárních pramenů bývají nejdůležitější oborová periodika, ať již tzv. trade journals (*Variety*, *Film-Kurier*, *Filmový kurýr* aj.), nebo různé interní ročenky filmových studií (výroční zprávy Ústředního ředitelství Československého filmu aj.) apod. Samostatnou kapitolu tvoří propagační materiály studií, distribučních firem a samotných filmů, které mají svou vlastní vypovídací hodnotu.

Ekonomické dějiny filmu pracují většinou na mezioborové bázi. Velmi úzce se prolínají například s ekonomikou (účetnictvím), dějinami práva, historií, marketingem, pojišťovnictvím, pomocnými vědami historickými, různými technickými obory atd. Častá je tedy nutnost hledat pomoc u dalších odborníků v jiných oborech.

Ekonomické dějiny filmu přes svou náročnost umožňují zkoumání kinematografie ze zcela nových a velice inspirativních úhlů pohledu a jistě si zaslouží naši pozornost.³

¹ Robert C. Allen – Souhlas Gomery, *Film History. Theory and Practice*. New York: Alfred A. Knopf 1985.

² Petr Szczepanik, Nová filmová historie, kulturní dějiny a archeologie médií. In. Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie. Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. Praha: Hermann & synové 2004, s. 21.

³ Nejnovější příspěvky k hospodářským dějinám filmu naleznete v *Iluminaci* 18, 2006, č. 4 (64).

Dějiny filmových institucí

Stejně jako ekonomické dějiny filmu, tak i dějiny filmových institucí se v posledních letech s rozvojem tzv. nové filmové historie stávají cílem filmově-historických výzkumů. Zatímco tradiční dějiny velkých mužů („great men history“) vnímaly historii (včetně té filmové) jako sled na sebe navázaných událostí tvořených díky rozhodnutím a činům několika významných jedinců (filmových tvůrců, osvícených producentů apod.), institucionální historie vnímá dějiny v mnohem širším konceptu institucionálních struktur.

Dějiny filmových institucí se velmi úzce váží na ekonomické dějiny filmu, protože většina institucí, působících v oblasti filmu (výroby, distribuce, exploatace), byla a je obchodními společnostmi ustavenými podle obchodních zákoníků. Z tohoto důvodu také pro dějiny filmových institucí platí řada metod (typy pramenů apod.), využívaných v hospodářských dějinách filmu (viz předchozí kapitola).

V kinematografii ale samozřejmě existuje řada dalších institucí, které do této množiny nespádají – neziskovými sdruženími spravujícími kina počínaje, přes oborové a odborové svazy až k orgánům státní správy a veřejného práva atd. V tomto směru se dějiny filmových institucí silněji souvisejí s obecnými kulturně-politickými tendencemi, které musí filmový historik detailněji zkoumat.

Z textů k dějinám filmových institucí jmenujme rozsáhlé moderní výzkumy na téma amerických studiových systémů⁴ nebo systematickou práci německých kolegů na zmapování jednotlivých filmových společností.⁵

- td

---

⁴ Z těchto děl např.: Tino Balio, *Grand Design: Hollywood as a Modern Business Enterprise*. New York: Charles Scribner's Sons 1985; Paul Kerr, *The Hollywood film industry*. London: BFI 1990.

⁵ Zasloužná v tomto směru je práce hamburského sdružení pro filmově-vědný výzkum CineGraph – série knih v nakladatelství edition text + kritik aj.